תלמוד בבלי · אחרונים · בית מאיר · סדר מועד

בית מאיר על סוכה

רבי מאיר פוזנר

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בית מאיר על סוכה

רבי מאיר פוזנר

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בית-מאיר-על-סוכה/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ט: 4
דף יד: 5
דף יז: 6
דף כ: 8
דף כח: 9
דף לא: 9
דף לה: 10
דף לה: 10
דף מ: 12
דף נג: 13

דף ט:

ברש"י ד"ה מאי למימרא. ש"מ מהכא שמסככין על קני הגג שקורין לט"ש. ע"כ איירי בשאותן הלט"ש לא היה עליהם מעולם רעפים. דאל"ה אלא שהיה עליהם והסירן כדי לסכך על גביהן קשה מה צורך ללמוד מהכא ת"ל דאף הקנים נתכשרו ע"י ניטל אחד מבינתים כמבואר במתני' ט"ו ולכ"ע אפילו להרמב"ם בקנים פחותים מד' אלא ש"מ כנ"ל ואז על הקנים אף שהם פחותים מג' דלכ"ע לא פסולים משום גזירת תקרה מ"מ שם סכך פסול עליהם משום תעשה ולא מן העשוי. והא דהוצרך ללמוד מהכא ביטול סכך פסול אף דמשנה שלימה היא גבי שפודין היינו משום דאינו דומה שהם דברים המטלטלים והכא הקנים מחוברים והא דלא ליבטלו בסכך כשר התלוש לכך הוצרך ללמוד מאילן שאעפ"כ בטל. ועיין בספר פ"י וכן מבואר במ"א סי' תרכ"ו סק"ו [ר"ל לבאר דהיכי דהיה עליהם רעפים לדין תקרה דומה והיכי דלא היה עליהם מדין אילן מוכרח ללמדו]. ואולם בנדון הש"ע שם דאיירי שמסככין תחת הקנים ולא על הקנים באופן המבואר שם בש"ע שהסירו הרעפים כדי לסכך כבר החליט המ"א שם דדומה נמי לדין תקרה שאין עליה מעזיבה שאף הקנים נתכשרו ודלא כט"ז שם שרצונו לחלק בהכי בין אם מניח ביניהם להניח תחתי' והדין לענ"ד עמו דמנין לנו לחלוק בסברא מלבינו בלי הוכחה ובאופן דאיירי רש"י ז"ל דהיינו בלא היה רעפים מעיקרא כבר נמי החליט המ"א ששוה ודלא כט"ז שר"ל דבלא הניח ע"ג הקנים כ"א למטה מהן יהא שייך משום ב' סככים אף שהעליון חמתו מרובה, וכבר עמד עליהם בעל תשובת פ"מ לבטלן בדברים נכונים. לכן בסכות דידן שמסככין כולה בסכך כשר בין שמניח על הקנים ובין שמסכך תחת הקנים מהראוי ליפסוק לקולא ואפילו הקנים סמוכים בפחות מג' ודין לבוד לא שייך כדביאר המ"א שם אף שלענ"ד דבריו שבס"ק הנ"ל ע"ש וכן הוא בגמ' דף י"ד ב' נסרים אין מצטרפין עכ"ל הם תמוהים דמה ענין זה לזה דשם הפי' משום דר"י ס"ל מסככין כולה בנסרים וגם מה שמביא ראיה מסי' תרל"א גבי שפודין נמי אינו ראיה משום דשאני גבי שפודין שמניח בשר ביניהם לכך א"א לומר לבוד משא"כ במסכך תחת הקנים והקנים למעלה רצופים בפחות מג' אפשר די"ל לבוד. אבל מ"ש ועיין ס"ס תרל"ב דברים אלו לענ"ד ראיה נכונה דשם מבואר בהרא"ש דלא אמרינן לבוד להחמיר וביאור הדברים עיין במ"א שם ובסי' תק"ב וה"נ דכותי' ודוק. והיכי שמחבר קנים ביתידות בסוכה כדי לסכך עליהם בזה כבר מבואר בפשוט להיתר בש"ע סי' ע"ש וק"ל:

שם בתוס' ד"ה הא קא מצטרף והא דלא משני וכו' דא"כ מאי למימרא ואף די"ל דמשמיענו דבאילן חמתה מרובה אין בו פיסול משום שני סככים ע"כ לומר דהכי קאמרו

דמדחזינן דגבי אילן משמיענו התנא דמתני' דייק כאלו עשאה בתוך הבית להורות דוקא בצילתה מרובה קאי קמאי למימרא על התנא דמתני' שהרי בסוכה תחת סוכה נמי דוקא בדתרווייהו צילתה מרובה כמבואר בגמ' ולמה לא ביאר התנא דמתני' רמז להורות שאם עליונה חמתה מרובה כשר. א"ו דלתנא דמתני' זה סברה חיצונה דחמתה מרובה לא מקרי כלל סכך וא"כ אף באילן פשיטא וק"ל. אבל עיין בהריטב"א לדבריו משמיענו טובא דלא ליפסל () ולא סיכה שתחת אילן משמיענו דאילן שחמתו מרובה לא מקרי אילן וצ"ע:

מה שמביא בסוגי' הנ"ל המהרש"א קושיא לשיטת הריב"א שברא"ש ור"ן מה צריך הברייתא לדרוש מבסוכת למעט סוכה שתחת האילן ת"ל דהסכך פסול מבטל הכשר שתחתיו וביישוב המהרש"א לא הונח לי. יראה לענ"ד לומר דלשיטת הריב"א כל עיקר קושית הגמ' והא קמצטריף דהיינו אפילו לגבי סוכה שצלתה מרובה מן ברייתא זו נפיק והיינו מדדריש התנא בסכת ולא וכו'. ואיכא למידק בשלמא סוכה תחת סוכה נפק מדרשא דבסכת חדא משמע אלא ולא תחת הבית והאילן מהיכי נפיק דהא אף שתחת הבית ואילן אינו יושב אלא בסוכה אחת דהא תקרת הבית ואילן אינם נכללים בשם סוכה. א"ו הכי הדרשה בסכת תשבו שדוקא ישיבתו יהא בצל סוכה ולא שתחת הבית שאז אינו יושב בצל סוכה אלא בצל בית ואילן וע"כ היינו משום דצל הבית ואילן מבטלים צל הסוכה שתחתיהם ודוק:

דף יד:

הבמ"ע כגון דאנחא אפומא. עיין רש"י. ועיין קושית המהרש"א. ולענ"ד הברור אף דלשון הריטב"א נמי הוא על דרך הכשר ע"י דופן עקומה. ברש"י ודאי לענ"ד תיבת עקומה הוא ט"ס. ובזה אין ריח קושיא עליו אחרי דכבר מבואר בריטב"א דלהכי מיבעיא למימר דהוי ליה פסל היוצא מן הסוכה משים דכיון דלא הכניס תוך הסוכה כל הנסר אלא שלשה ממנו אינו אלא כהפך על צדן דלס"ד זה מיבעיא לאכשורי ואך הכא מפני שפסל וכו' נידן כסוכה. נמצא דמשתרשי ליה כל הנסר ולכן פסולה ופשיטא דלא אפשר למידן על פסל היוצא מאחרי הדופן במקום שאין לו שום מחיצה שיהא נידן כסוכה שהרי הדופן מפסיקו ועיין דף י"ט ולהכי פי' רש"י ז"ל אצל רוח רביעי שאין שם דופן דליפקה מיניה ע"י דופן כלומר שהרי אין שם דופן דליפקה הפסל היוצא מיניה ע"י דופן ותיבת עקומה הוא ט"ס כן נלע"ד כי לא מצאתי טעם בדברי המ"א ריש סי' תרל"ב במה שרוצה ליישבו גם עם מילת עקומה ע"ש ודוק. ובזה נמי מה שכתב שם המ"א כנ"ל דאם הניח נסר רחב

ד' מהצד הסוכה שלשה תוך הסוכה וטפח אחד חוץ לסוכה למעלה מדופן המחיצה שכשר לישב תחתיו לענ"ד ליתא לדידן דקי"ל הפך על צדיהן פסול והרי יש על נסר זה שם סכך פסול ומה בכך שדופן הסוכה מפסיקו עד שאין נראה תוך הסוכה ממנו אלא שלשה וכי משום הא יהא נחשב כאלו טפח זה שמן החוץ נחתך ממנו הא מרש"י הנ"ל ודאי אין ראיה לפירושי הנ"ל דפשיטא שהדופן פועל שלא יהא נידון כפסל היוצא. ושוב כשר מטעם הפך על צידיהן כשר אבל לדידן להכשיר הנסר לעשותו סכך כשר מה"ת ואין לנו שום ראיה ממנו וממילא בדאורייתא בלי ראיה מהראוי להחמיר ואינו נתכשר אלא ע"י דופן עקומה ואין ישינים תחתיו. ודע שמה שמעתיק שם המ"ש הב"ח בשם בעהמ"א אף על בעהמ"א גופי' יש לתמוה כי מה נ"מ לדידן דפסקינן הפכן על צידיהן פסול פשיטא דבסוכה קטנה דפסול בלא הדין דפסל היוצא. () העתיקוהו זולת אם נאמר כדמסופק הריטב"א דאף בהכניס שני טפחים נמי שייך לידון ע"י פסל היוצא אם יש נ"מ לדינא בסוכה קטנה שהכניס שנים ושנים חוץ לסוכה. ודוק:

דף יז.

במתני' **הרחיק את הסיכוך כו'**. רש"י ז"ל הוכיח פה דפי' דופן עקומה היינו שאנו רואין את הסכך פסול כאלו הוא מן הדופן וכו' ע"ש. ולפי' זה הסכים הר"ן ריש סוכה גבי בנה איצטבא והוכיח מן הטעם הזה דלא אמרינן דופן עקומה כ"א בשהדפנות מגיעות לסכך ומכח זה התמי' הב"ח על הטור בסי' תרל"ב דפסק להדיא דלא כהר"ן ע"ש ומה שמביא הב"י שם משמעות סייעתא להטור מפי' רש"י דהכא יפה הקשה הב"ח והט"ז עליו ע"ש. והאמת יודע אני מיעוט ערכי שאיני כדאי לחלוק על פי' רש"י ז"ל או הר"ן ז"ל. ואף על מה שמסכימים יחד פשיטא בטילה דעתי. אבל מה אעשה שהרבה קשיא לי על פירושם דהרי מצינן דף י"ד ולקמן בדף זה דמוקים הגמ' דברי ר"מ דאמר ב' נסרים מצטרפין דהיינו בד' אמית מן הצד ובנסרים שיש בהן ד' וקשיא לי מאוד בשלמא גבי צירוף דבאמצע דבד' טפחים שפיר צרכינן הצירוף דליהוי כחדא משום דמתורת חציצה אתינן עלי' או משום שעורא כדאיתא לקמן ע"ב. אי לא מצטרף אין בזה שעור לפסול או לחצוץ ואין בזה שעור דמקום חשוב אינו בפחות מד' טפחים משא"כ גבי דופן עקומה דהלכתא גמירי לה עד ד' אמות ולא עד בכלל י"ל ד"ע ולא יותר א"כ מה לי אם הסכך פסול מצטרף או הוי חדא חדא בין כך ובין כך הוי ד' אמות רחוק הסכך מן הכותל ובשעור זה לא גמירי הלכתא לומר דופן עקומה דהא ודאי אין לומר דאלו לא מצטרף נחשוב כאויר דהא אדרבא לגבי אייר לא נאמר כלל דופן עקומה וגם אין לומר דאלו לא נצטרפו הנסרים

והיו כנפרדים אז היה שייך לומר דופן עקומה למשל על ה' נסרים דהיינו כ' טפחים דמה בכך כיון שיותר מזה עכ"פ אין לומר עוד ד"ע ממילא הנסר הששי שהוא ד' טפחים והוא סכך פסול די בו לחוץ בין הכותל עקומה זו לבין הסכך כמו באמצע שפוסל בד' טפחים כיון דלא שייך בו ד"ע וה"ה נסר הששי הזה וא"כ מה נפקותא בצירוף זה משא"כ אם הפי' של ד"ע היינו דהכי גמירי הלכתא שאנו רואין כאלו הדופן נתעקם ועומד תחת הכשר ומוצא הפסול חוץ לדופן אז י"ל שפיר דהכי גמירי הלכתא דוקא בשאין בין הסכך לכותל כ"א פחות מד' אמות אבל בשחוצץ ד' אמות תו לא אפשר להכותל להתקרב אל הסכך מפני חציצת הד' אמות אזי לק"מ די"ל אלולי הצירוף והיו נחשבים כנפרדים אזי לא היה מקום חשוב של ד' אמות מפסיק בין הכשר לכותל והי' אמרינן דופן עקומה כאלו הכותל סמוך לכשר וא"כ אפשר לומר אף שאני בודאי לא מלאתי לבי לפרש דלא כרש"י ור"ן מ"מ רבינו הטור מלאו לבו מכח קושיא הנ"ל לחלוק ולפרש כנ"ל. וממילא מוכח מדברי הר"ן דזה בזה תליא דלההוא פירושא אפילו בשאין הדפנות מגיעים י"ל דופן עקומה ע"ש ודוק ושפיר פסק ואי משום קושית רש"י ור"ן ז"ל על פי' זה דא"כ גבי אויר נמי נימא הכי אפשר דלא חש לה רבינו הטור חדא משום די"ל דהכי גמירי הלכתא דאויר בג' טפחים סגי לחוץ ושלא לומר בו ד"ע וסכך פסול דוקא בד' אמות והוי כמו גזירת הכתוב וגם סברא י"ל דאויר למעלה מדשלטא בו עינו ורואין השמים מפסיק לא שייך לומר דופן עקומה משא"כ סכך פסול ודוק וכן מורה לענ"ד לשון הטור ברור במה שכתיב בסי' זה ומ"מ לא נפסל הפנימי שנאמר וכו' אצל הכשר עיין ודוק תמצא כדברי: שם **בתוס'** ד"ה אלו איכא בסופו ומיהו וכו' דלא אמרינן לבוד להחמיר. הא ודאי אי אפשר לומר דלא נאמרה הלכות להחמיר כלל כ"א להקל שהרי יפה הקשה המ"א בסי' תק"ב מן הסוגיא שבדף י"ח דמוכרח לומר שאני הלכות טומאה דהלכתא גמירי לה מבואר הא בכל התורה אף להחמיר אמרינן לבוד שהרי שם הלבוד הוא להחמיר אלא ר"ל דנהי דלבוד אמרינן אף להחמיר היינו דחשוב כאלו שניהן סמוכים זה לזה מ"מ לא אמרינן שהוא כמופרד וסתום בסכך פסול וכן פירש המ"א ס"ס תרל"ב אלא שקיצר כדרכו. ואולם בודאי מצינן לבוד דוקא ע"י שהוא כמופרד וסתום דהיינו בדף ט"ז ע"ב מחצלת ד' ומשהו מותרת ואלו תמיד לא נימא לבוד אלא בסמוך איך אפשר למעלה ולמטה וגם במה נמצא הדופן גבוה י'. א"ו דלקולא אמרינן נמי לבוד ע"י נשאר מופרד וסתום. אך לחומרא כתבו דלא אמרינן לבוד כזה שיחשב כמופרד וסתום. ובזה מחלקים נמי בעירובין דף ק"ב בד"ה לא אמרן דאף דשם מבואר דאמרינן לבוד נשאר מופרד וסתום ע"י הלבוד גבי כיפי דארבא שאין בהן טפח דחשיבו אהל ע"י הלבוד ואלו ע"י הסמיכות

לחוד מה בכך הא אין בהן יחד טפח ומ"מ כתבו שם אבל לא מסתביר וכו' והיינו משום ההבדל בין החומרא לקולא והוכיחו סברא זו מדין הכילה שרושמין עליו ודוק. ובזה יפה הקשה המ"א בסי' תק"ב על דברי התוס' עירובין דף י' ע"ב ד"ה עור העסלא דלא צריך לבא שם דבטומאה הלכתא גמירי לה דלא אמרינן לבוד דת"ל דלחומרא לא אמרינן לבוד נשאר מופרד וסתום וע"כ דהכי קאמרו ואין לחשוב האויר כסתום מטעם לבוד והיינו לבוד כסמוכים ולקולא דלא יהא באמת אהל טפח לזה כתבו דבטומאה הלכתא גמירי לה ולהכי לא הקשה המ"א כ"א על יתר דבריהם שכתבו ולהכי נמי קאמר בסמוך וכו' שזה למותר עיין ודוק. ותירוץ המ"א שם לפום רהיטא לא הבנתי אותו כלל ובפרט לדברי הנ"ל ודוק. פה כתבתי על דעת המ"א אבל עיין בספרי דרך חיים סי' תק"ב שם יבואר שאין דבריו עיקר:

בסוגיא הנ"ל דף י"ד ודף י"ז יש להקשות מה מקשה הגמ' לרב מה מצטרפין דילמא איירי בהיפכן על הצד ולא הכניס כ"א פחות מד' וע"י צירוף הוי ד' ובזה נחלקו וכדמוכח מפי' רש"י דף י"ד ע"ב ד"ה לאו וד"ה דאנחה דבאופן זה עכ"פ צירוף בעי וצריכנא לדחוקי דבעי לתרץ נמי לאידך מ"ד אף שלא אליבא דהלכתא. וק"ל:

דף כ.

תוס' ד"ה של שיפה ושל גמי. עיין במהרש"א מסיים בלישניה ועוד נראה לקמן מתוך שמעתין דגבי גמי ושיפה ליכא לפלוגי בין אית ליה גדנפא ללית ליה דהא בתר דמפלגינן בין אית ליה ללית ליה פרכינן למ"ד מחצלת ממש למאי חזי. ועיין ברש"י פריש אלא למ"ד מחצלת ממש שהן פצומין ור"ל דגבי גמי ושיפה אין דרך ושייכות לעשות גדנפי:

שם בגמ' של קנים גדולה מסככין כו'. ארוגה אין מסככין רש"י ותוס' וראב"ד מפרשים דקאי על קטנה דאין מסככין בארוגה ומתני' דמסקינן דקטנה אין מסככין היינו בארוגה וכת"ק דברייתא ור' דוסא דמכשיר אף בארוגה אין שום מחצלת שאין ראוי לסיכוך. ומקשה הגמ' שפיר על ר"ל דמפרש חוצלות מחצלאות ממה דר' דוסא מכשיר כל המחצלאות לסיכוך ש"מ דאין מקבלין טומאה והרי קתני כל החוצלת מטמאין טמא מה דברי ר' דוסא משא"כ להרי"ף ודעמיה דמפרש ארונה אין מסככין אפילו בגדולה ור' דוסא מכשיר בגדולה אפילו ארוגה אבל בקטנה מודה דאין מסככין והיינו הסתם מתני' וא"כ א"י מה קשיא ליה על דתנא כל החוצלת מטמאין טמא מת דילמא היינו בקטנה דסתמא לאו לסיכוך אלא לכל וכיון דקשה הוא לאו לשכיבה ולפיכך טמא מת. וגם מה מוקים ליה בשנוי דוקא באית ליה גדנפא הוא דטמא הרי מידה דבקטנה אפילו

בלא גדנפא דאין מסככין וע"כ דמקבל טומאה ולדעתי זה שדחק לרש"י ותוס' וצ"ע על שיטת הרי"ף וש"ע. הגם שאפשר לידחק לשיטת הרי"ף דלהכי אינו רוצה למוקים כל החוצלת מטמא טמא מת בקטנה משום דלשיטתיה הסתם מתני' היינו ר' יוסי והמתני' משמעותה מר' אליעזר כדמסיק ר"פ דבקטנה כ"ע ל"פ דסתמא לאו לשכיבה ומטמא אף מדרס ולהכי הוכיח דכל החוצלת אך בגדולה איירי ושפיר מקשה מ"מ קשה אליביה לפ"ז אכתי מה משני הא דאית ליה גדנפא וכו' מ"מ קשה איך סתם כל החוצלת אינם מטמאין אלא טומאת מת הא איכא קטנות דמודה דסתמא לשכיבה ואפילו בלא גדנפא טמא מדרס משא"כ לשיטת תוס' ניחא דכלל וסתם כל החוצלת אך טמאין טומאת מת ולא מדרס ולאפוקי מחכמים דפליגי ואמרו אף מדרס וטומאת מת נמי אינה אלא בדאית להו גדנפא ובהפלוגתא דסיכוך לא איירי אלא בלא גדנפא. ודוק כי צ"ע על שיטת הרי"ף:

דף כח:

סד"א הואיל ומיעט רחמנא לתוספית עינוי מעונש ואזהרה מזה נראה מבואר דגירס' ספרים דידן במס' ר"ה עיקר ולא כגירסא שהביא הלח"מ פ"א מה' שביתת עישור לתרץ בה הרמב"ם ע"ש ודוק. ותו תמי' לי מזה על שיטת הרמב"ם שם וכדתירצו הה"מ שם דסובר תוס' יה"כ אינו אלא לענוי ולא למלאכה. ולכן לא הביא בה' שבת דין תוס' מחול על הקדש דביה"כ עצמו אינו אלא לענין ענוי. וקשה דהרי הביא פ"א הנ"ל הלכה ז' נשים שאוכלת והוא מימרא דרבא שהוא דאורייתא וכמבואר בהה"מ שם וקשיא תיפוק ליה שאינה אלא מ"ע שהזמן גרמא והנשים פטורות וע"כ שסומך עצמו על סוגיא דנתרבה מן ה' דהאזרח והרי פסוק זה נאמר בפסוק פ' אחרי מות תענו את נפשותיכם וכל מלאכה לא תעשו האזרח והאיך אפשר לחלק דכל עיקר תוס' יה"כ לא יהא נאמר על מלאכה כיון דהרבוי דאזרח ודאי עלי' קאי דהא לכ"ע יותר מקרא נדרש לפניו מלפני פניו ואפשר דלק"מ דהיכי דאפשר ודאי קאי יותר אשלפניו אבל הכא לשיטתיה כיון דעל מלאכה לא נאמר האי () ע"כ לא קאי אלא על שלפני פניו]. וא"כ ממ"נ אי סובר דרשה דהאזרח לרבוי נשים הלכה הוא ע"כ דאף למלאכה נאמר תוס' יה"כ ואי סובר דאינה הלכה כדנראה לפום רהיטא מדלא העתיקוהו א"כ נשים מנ"ל דמחויבת בתוס' ענוי. וצ"ע:

דף לא.

ובלולב לא בעי הדר והתנן וכו' עיין בספר כ"ת הרגיש דקושיא זו לא בדרבא תליא ונראה ליישב דבריש הפרק כתבו התוס' דמשום זה אלי ואנוהו אלא לכתחלה ע"ש. והנה מה

דמשמע מדבריהם דאבל משום הדר פסול בדיעבד קשיא הא בכמה דוכתי אשכחן בגמ' על כיוצא בזה אשכחן למצוה לעכובא מנ"ל. וה"נ איתא מנחות דף נ"ג והכא ל"ק כיון דזה אלי וכו' כלל בכל המצות ממילא הדר דכתיב גבי אתרוג הוי כמו שינה עליו הכתוב לעכב. אך דמזה מוכח דאין לך דבר מסודר שיכנס בגדר הדר ממה שנכנס בגדר זה אלי וכו' דאל"ה אלא דהדר כולל מהודר יותר הדרא הקושיא לדוכתא לעכובא מנ"ל. והנה התוס' דה ל"א הנ"ל ד"ה ור"י סבר לא מקשינן מסקי דמש"ה לא מקיש ר"י דקסבר לא שייך לשון הדר אלא בפירי. והשתא ניחא דבשלמא אי נימא דאף באתרוג לא בעי ר"י הדר ל"ק מדר"י למה קאמר יאגדנו דאיכא למימר יאגדנו לכתחילה משום זה אלי אבל השתא דמסיק רבא אליבא דר"י לא מקיש ובאתרוג בעי הדר וע"כ היינו משום דקסבר לא שייך הדר אלא בפירות וא"כ אף זה אלי נמי לא שייך אלא בפירי דהא שניהם בגדר אחד הם דאל"ה מנ"ל ליפסל בדיעבד משום הדר גבי אתרוג וכנ"ל ושפיר מקשה מדר"י גבי לולב ובל"ז ע"כ לבא לדברי דאל"כ קשה דילמא ר"י אך לכתחילה מצריך לאגדו משום זה אלי וכו'. וק"ל:

דף לה.

תוס' ד"ה לפי וכו' ויש לומר. עיין במהרש"א ותירוצו אינו מובן לפום רהיטא ולענ"ד נראה דנהי שהתוס' בקושייתם סברו דתרומה טמאה כיון דמצוותה בשריפה חשיב כתותי מ"מ בתירוצם לא חשו לקושיא זו לתרצה ומשום דלאו סברא מוכרחת הוא די"ל דדוקא מה דאסור ליהנות ממנה בשעת ביעורו דזה ודאי מצוה לשורפו מיד ובפעם אחד ובמדורה גדולה חשוב כתותי משא"כ תרומה טמאה דיוכל ליהנות ממנה בשעת ביעורו ומותר לו להמשיך בביעורו כדי ליהנות ממנו. וגם להשהותו עד שיצטרך להנאת ביעורו אפשר דלא מקרי כתותי. וק"ל:

דף לה:

תוס' ד"ה לפי שאין וכו' בסופו והוי מצי למימר נמי וכו' עיין הפי' במהרש"ל ומהרש"א. ויש לעמוד על קישור הדברים עם הקודם. תו יש לתמוה דלפ"ז מוכח כדכתבו המפרשים הנ"ל דמ"ש בגבולין מקרי היתר אכילה מדאפשר לאוכלו ע"י פדיון או בירושלים אלא דממון גבוה הוא לכ"ע וסתרו בזה דברי' בקדושין נ"ג ע"ב סוף ד"ה איהו לא ניחא ליה דמסקי וי"ל דאע"ג דלר"י ממון הדיוט הוא אפילו בגבולין מ"מ קאמר ר"ת דלאו עיסה היא להתחייב בחלה הואיל ואינה ראויה שם לאכול. וכן מסקו בכורות דף ט'

ע"ב ד"ה ותנן וכתבו לאו משום דחשוב ממון גבוה לכ"ע בגבולין אלא משום דלא קרינן ביה עריסותיכם כיון דאסור באכילה הרי משום דאסור שם באכילה קודם פדיון לא מקרי עריסותיכם וה"ה לא מקרי לכם לכ"ע ומה א"ב הוי מצי למימר. ואולי יש ליישב דבל"ז הקשה המהרש"א על תי' התוס' דא"כ מה מקשה הסוגיא () הא שם הטעם משום דכתותי מיכתת. ותירוצו אין לו מובן בלשון הסוגיא דלמה מאריך להקשות הרי מסיקה תחת תבשילו הא אף אלו לא היה ראוי להסיקו אכתי היה קשה למה נ"מ אינו מצריך היתר אכילה הואיל דבטבל לשיטת התוס' פיסולו מדהוא של שותפין. אבל לענ"ד אפשר דהתוס' אחרי שהכריחו דלהאמת פיסול ערלה ותרומה טמאה הוא משום כתותי מוכרחים באמת לבא לדברי רשב"א () והנכון כו' וקס"ד דהכי קאמר וכו' ואקשינן מתרומה ואוקמינן דה"ק מ"ס לפי שאין בה היתר אכילה כלומר שאין לו בה הנאה לעולם אלא שעומדת לשריפה וכתותי מיכתת וכו' ע"ש היטב. ולפ"ז הנהו דברים הנאמרים בהיתר אכילה דכ"ע לא פליגי אין פירושם דמפני שאין בם היתר אכילה כ"ע לא פליגי דלא מקרי לכם אלא ל"פ משום דכתותי ומן הידוע דמאן דלא בעי דין ממון גבי אתרוג () של מ"ש בירושלים לר"מ ע"כ דסובר לגבי חלה. שאני משום דכתיב עריסותיכם תרי זימנא בכדי שלא יקשה עליו הברייתא דמייתי הסוגיא בלימא מסייע וג"כ י"ל נמי אליביה דאף מ"ש בגבולין למסקנת תוס' בקדושין ובכורות דלר"י הוא ממון הדיוט והיתר אכילה ליתא גבי' כדמוכח פ' החלק מ"מ כשר הוא כשר לאתרוג ואינו דומה לחלה דאמר ר"ח דלכ"ע פטורה משום דס"ל שאני חלה דכתיב עריסותיכם תרי זימנא ממעטינן בין בגבולין לכ"ע משום דאין בו היתר אכילה לחוד ובין בירושלים לר"מ משום דאין בו דין ממון לחוד משא"כ לאידך מ"ד דמדמה אתרוג () וממעט מלכם כמו מעריסותיכם ב' זימני אף מה דלית גביה דין ממון לחוד ה"ה דממעט בגבולין לכ"ע ואף לר"י משום שאין בו היתר אכילה לחוד ושפיר הוי מצי למימר נמי מ"ש בגבולין וי"ל מ"ש בירושלים ומ"ש בגבולין נמי ואז היה נפקותא דפלוגתא לכ"ע דהיינו לר"מ בירושלים ולר"י בגבולין וא"כ שפיר נמי המשך התוס' לתירוצם ודוק. ודע דמלבד כ"ז מוכרחים דבריי הנ"ל יותר לשיטת הרשב"א דסובר לפי המסקנא גבי ערלה ות"ט לא שייך כלל למעט מטעם לכם אף כי לית ביה לא דין ממון ולא היתר אכילה ויותר קשיא עליו משיטת התוס' קדושין הנ"ל שמסיק הרשב"א עצמו שם בחידושיו כוותייהו דבהחלק אך מטעם שאין במ"ש היתר אכילה הוא דממעט מעריסותיכם ואף דממון דידיה הוא לקדש אשה. וקשה עליו יותר כנ"ל וע"כ נמי לומר שאני חלה דכתיב עריסותיכם ב' זימני ומ"מ עדיין צ"ע (). וניחא נמי לפירושי מה דקשה מאוד לפי' מהרש"ל מה זה דקאמרו תוס' דהוי מצי

למימר א"ב הא אדרבה קשה למ"ד דין ממין לא בעינן והמתני' אתי' אף כר"מ א"כ למה דייק () מ"ש בירושלים הא אף בגבולין אם נטל יצא ולכתחילה ודאי אף בגבולין דלא משום הטעם שבגמ'. משא"כ לפירושי ניחא דמתני' נקטה בירושלים משום ר"מ משא"כ בגבולין דאליביה נא הוי לא היתר אכילה ולא דין ממון ובודאי ממועט מלכם ודוק. ומה שפירשתי התוס' על דרך הרשב"א י"ל שהקס"ד לא נחית לטעם דכתותי וסבר דמ"ד לפי שאין בו היתר אכילה היינו מטעם לכם משא"כ המתרץ שקאמר אלא בהיתר אכילה וכו' היינו מטעם כתותי וכדפי'. הרשב"א ודוק בהרשב"א כי זה המכוון בפירושו אף שהלשון קצת מגומגם. ואל יקשה לך פירושי בלשון התוס' דממון גבוה הוא כי עיין במהרש"א שהוציא מלשון רש"י שהוא לאו דוקא () היתר אכילה:

שם אלא כי אתמר אסיפא איתמר ל"ש אלא במקום א' אבל בשנים וג' מקומות ה"ל כמנומר ופסול הכ"מ פה אצל הרמב"ם הניח בצ"ע לשון זה. והקשה למה לי דקתני בג' השתא בב' פסול בג' מבעיא ויש לתרץ ולומר ע"פ דברי התוס' דף ב' ע"ב ד"ה עד מ' ונ' שכתבו התם דהיכי דבעי לאשמועינן היתרא ואפילו טובא נקיט בלשונו כלשון הזה ועיין מ"ל. והנה פה לפום רהיטא אינו צודק דברים אלו דדוקא בהוראת היתר שייך ולא בהוראת איסור דהא טובא יותר נשמע מכ"ש דב' דפסול. אבל הנראה להביא ראיה מזה לשיטת הראב"ד ורא"ש שהובא סי' תרמ"ח סעיף י' שהמציאו קול מסברתם דבב' וג' נמי אינו פסול אלא כשמחזיקו רוב שטח האתרוג ומשום דלא מסתביר כלל דב' או ג' טפין קטנים העומדים סמוכים יטלו הידור האתרוג וא"כ מבואר דזה הים כוונת רבינו הגדול ומנו רב דב' וג' מקומות דפסול היינו דוקא בשמחזיקים רוב האתרוג וא"כ אלו לא אמר אלא ב' ואנחנו בק"ו היינו לומדים דג' נמי פסול נהי דמסברתינו היינו יודעים כוונתו דב' וג' ר"ל בשעומדים בשטח רוב אתרוג אבל בשהיה ד' אפשר היינו שופטים בדעתינו דאפילו בשעומדים בשטח המיעוט נמי פסול לכך נקיט בלשונו ב' וג' לישנא דמשתמע אפילו טובא דדין אחד לטובא עם ב' וג' וכמו דב' וג' ודאי כוונתו בשמחזיקים מקום הרוב דאל"ה לא מסתבר כלל ליפסול ה"ה טובא נמי דוקא בשמחזיקים הרוב אבל במיעוט כשר ודוק כי לענ"ד יישוב נכון הוא:

דף מ:

תוס' ד"ה על חיין אין מתחללין. בא"ד ותימא דבריש הזהב וי"ל דהכא איירי ע"מ להעלותן ולאוכלן בירושלים. ולפום רהיטא דבריו תמוהין דהא שם נמי איירי הפלוגתא באם רוצה לפרוט סלע כדי להקל משאו להוליך לירושלים. אבל ביאור דבריהם מבואר

בדבריהם קדושין נ"ה ע"ב ד"ה אין לוקחין שכתבו שם ולא נהירא דהא דבעינן כסף צירה היינו דוקא דרך חילול כגון לקנות דבר שאינו אוכל שאז צריך לחזור ולמכור. אבל במקח להוליך בהמה. ולאוכלה בירושלים שרי ולא בעינן כסף צורה. וכן צ"ל פי' דבריהם הכא דדוקא בהזהב דהוי על פירות שאינם ראויים לאכילה שייך טעמא דרש"י התם משום דכתיב וצרת אבל הכא במידי דאכילה שרי לולא בחיין משום גזירה דשמא יגדל אבל באמת שיטת התוס' התם והכא צריך לי עיון שהרי במס' מעשר שני פ"א משנה ה' איתא הלוקח פירות שוגג יחזרו דמיה למקומם מזיד יעלו ויאכלו במקום. ולשון זה ודאי מתפרש בפי' שראוים לאכילה ואעפ"כ משמע ברור דוקא דיעבד כדדייק לישנא מזיד שמורה שעשה שלא כהוגן לכתחילה ואם לדברי תוס' אפילו לכתחילה שרי כיון דלא שייך הטעם של גזירה שמא יגדל כו' משא"כ לשיטת רש"י הכל נכון דודאי היכי דלא שייך הגזירה דעדרי' בדיעבד במזיד מתחלל. אך היכי דשייך הגזירה אף בדיעבד אין מתחלל וההוא מתני' דמ"ש דהלוקח בהמה במזיד תעלה ותאכל וגם הברייתא שהובאה במס' קדושין אף דר"י קתני עלה. מ"מ בזה הכל כר"מ אתיא דלא גזר בזכרים ואיירי בבהמה זכר אבל שחוטין דהוי דומיא דפירי לכתחילה לא אך בדיעבד מתחלל ואפילו לר"מ לכתחילה לא כדאיתא בהזהב טבעא אפירי לא ומשום דפי' רש"י דכתיב וצרת ובודאי מבעיא לן למימר דוצרת לא נאמר לעכובא והכי מבואר בהרמב"ם ז"ל פ"ד מה' מ"ש הלכה ו' שהעתיק המשנה בפי' כמבואר שהבאתי לעיל להלכה בכ"מ שם והשמיט המשנה השנית דהלוקח בהמה וגם הברייתא עם דברי ר' יהודה שהובאה בקדושין והיינו משום שדחה הכל מהלכה בעבור הרבנן שבמס' סוכה דמשום גזירה אפילו בזכרים בדיעבד אין מתחלל ואמת שהתוס' ז"ל הוכרחו לבא לפירושם על פי התוספתא שמצאו בדברי ר"מ דאף לכתחילה מחללין היכי דלא שייך הגזירה דעדרים אבל לענ"ד אין זה מספיק נגד המשנה דמ"ש שהבאתי לעיל דלשיטתם לא ידענא לפרשה מדוע לכתחילה לא והתוספתא שהביאו אולי טעות הוא וצריך להיות מתחלל כמו שהובאה פה בגמ'. או דבדמאי איירי. ודוק כי צ"ע. והפ"י האריך בקדושין. וכעת אין עמדי לעיין כל הצורך:

דף נג:

רש"י ד"ה בין קודש לחול כשקידש היום להודיע שחשיכה ויש מעתה חיוב סקילה במלאכה. נראה מפי' רש"י ז"ל שהי' התקיעה אחרונה סמוך לחשיכה ממש. וכמו שכתב שמאז חייב סקילה. וזה תמוה דבהדיא מבואר בפ' ב"מ דלר"י הנשיא בין לפי' רש"י

ותוס' הי' התקיעה רביעית להדליק את הנר. והכי מבואר בהתוספתא שברביעית דהיינו ג' האחרונות היו מדליקין וכבר מבואר דספק חשיכה דהיינו כל ב"ה שהוא שיעור גדול קידם חשיכה כמבואר בפוסקים אין מדליקין את הנרות. וש"מ מזה דהג' אחרונות מבע"י הי' קודם ביה"ש. וכן מבואר במרדכי פ' הנ"ל ע"ש ודוק במה שהביאו התלמידים ראי' לאיסור שבות בקבלה מבע"י מתוס' זו. ואפילו לר' נתן דס"ל דשלישית להדליק את הנר מ"מ הא לא הי' שיהיו בין הג' לרביעית דהיינו ג' האחרונות כ"א כדי צליית דג קטן שהוא בלי ספק הרבה מעט משיעור בין השמשות. וש"מ נמי מיני' דהתקיעות האחרונות לאו סמוך לחשיכה הוא. כ"א לכל הפחות סמוך לב"ה. וצ"ע גדול ליישב. ונראה לענ"ד לדחוק ולומר דמה שכתב להודיע שחשיכה אין ר"ל חשיכה ממש דפשיטא זה כ"ע רואים. אלא ר"ל שחשיכה ספק חשיכה דהיינו ב"ה. ומה שכתב ויש מעתה חיוב סקילה. אין ר"ל עונש סקילה ממש. אלא חיוב ר"ל ספק חיוב סקילה. נמצא עכ"פ למדין מדבריו שס"ל שסיום תקיעה האחרונה הי' ממש מחובר להתחלת ב"ה עכ"פ. וא"כ אפשר לדחות ראיות התלמידים שבמרדכי הנ"ל. דדוקא בקבלה לספק חשיכה הוא דמהני אפילו לשבותים. דאל"ה הקבלה ל"ל תיפוק לי' דבמלאכה דאורייתא ממילא אסור. משא"כ במקבל מבע"י י"ל דלא מהני כ"א למלאכה גמורה ולא לשבותים. ומ"מ נראה לענ"ד ראיה ברורה לשיטת רש"י עכ"פ שסובר כשיטת התלמידים. מקושי' הגמ' פרק תפלת השחר שמביא הח"צ עצמו סי' י"א. ומה שדחה וכתב תשובתך בצדה. זה אינו לפי' רש"י פרק במה מדליקין שפי' במתני' שהיא דלא כהלכתא. אלא כרבנן דס"ל כל שהוא משום שבות גזרו עליו ביה"ש. ש"מ דלא ס"ל סברת הרמב"ם דרבי לא התיר שבות כי אם במקום מצוה או דוחק. [וכן מבואר בב"י סי' רס"א] וברור לדעתו דקבלה מבע"י גרע מספק חשיכה ואפי' שבותים אסורים. וא"כ מה"ת לן לעשות פלוגתא בין הפוסקים. ומה דתמה שם הח"צ. האיך יהא עשה בעלמא חמור מספק סקילה. לענ"ד לא תמי' קיימת היא. דודאי חמור ודאי דאורייתא מספק. ואפילו מספק סקילה. ומה שדחה שם ראיות התלמידים דהטמנה שאני. נהי דאפשר דחייתו כהוגן:

מ"מ עכ"פ ראיית המתירין שם נמי אזלה לה ואינה. דהא מן התוספתא עכ"פ מוכח דהמתני' דקתני וטומנין איירי ביחיד ששוכן במקום שאין תוקעין. ממילא תו מה דתנן במתני' איירי בכה"ג. אבל במקום שתוקעין ומקבלים עלי' שבת אף שבותים כולם בכלל ובזה נמי אזלה לה ראייתו לדעת הרמב"ם. מדסתם פ' כ"ד ופ"ד ע"ש. כי זה שמעתיק הדינים הנאמרים במתני'. וכמו שהמתני' מתפרשה כן דיניו מתפרשים. לכן לענ"ד אין כדאי לסמוך עליו שם בקולא זו. כ"א כפסק הש"ע ס"ס רס"א. ומ"מ עיין בחידושי שבת

דף ל"ד. במה שכתבתי שם בקיצור נמרץ. משם נראה ומוכח שפיר שדין זה של קבלת שבת מבע"י לשבותים. במחלוקת שנוי'. דלהרמב"ם מוכח כדעת הח"צ והט"ז. דהוי דינו ממש כב"ה שלא גזרו עליו משום שבות. ולדעת רש"י ז"ל מוכח איפכא כנ"ל. ודוק מאד. ושוב ראיתי עוד שפי' רש"י ז"ל הנ"ל עדיין צ"ע גדול. דהאיך אפשר שהתקיעה האחרונה היתה סמוך לב"ה ממש. הא אמר ר"י בר חנינא שם פ' ב"מ שמעתי שאם בא להדליק מדליק הא בגמר התקיעה הי' עכ"פ ב"ה דהיינו ספק חיוב סקילה ומשנה שלימה שנינו שם ספק חשיכה אין מדליקין. וע"כ לא פליגי רבנן עלי' כ"א משום א"כ נתת כו'. אבל בזמן התקיעה מודו לי'. ולר"י בר חנינא מוכח דגמר התקיעה היתה מבע"י. וצ"ע: